

Vrlo ljudski, vrlo božanski (III): S Kristovim osjećajima

U ovom trećem članku istražujemo srž ljudskih vrlina: što su one, kako vode naše osjećaje i zašto nas čine slobodnijima.

27.08.2021.

Isusu je postavljeno nekoliko pitanja od ljudi koji su ga pokušali skrenuti od onoga što je pričao. Naš Gospodin im odgovara jednom po jednom, ne

postajući nestrpljiv. Napokon mu pride pisar, iznenađen svime što je čuo. Impresioniran je Učiteljevim naukom i postavlja javno pitanje koje ga već dugo muči: Što je najvažnije u životu? Naviknut na pedantno ispunjavanje i najmanjeg propisa zakona, ponekad se nađe zbunjen oko onoga što je bitno među svime što čini. Stoga postavlja ovo pitanje: Koja je zapovijed prva od svih? (Mk 12,28). Isus želi razmrsiti čvorove u srcu ovog čovjeka koji iskreno traži sreću. Odgovara riječima iz Svetog pisma prikladnim za zaljubljene: ljubi Gospodina Boga svojega iz svega srca svojega, i iz sve duše svoje, i iz svega uma svoga, i iz sve snage svoje! (Mk 12,30).

Isus želi da shvatimo da se život onih koji vjeruju u Boga „ne može svesti na tjeskobnu i prisilnu poslušnost, već mora imati ljubav kao izvor.“ [1] Da volimo cijelim srcem, umom, dušom i snagom. Ali kako to možemo

učiniti? Sveti Pavao Filipljanima ukazuje na put kada im kaže da među sobom imaju iste osjećaje kakve je imao Krist (usp. Fil 2,5). Moramo poticati iste osjećaje i reakcije na sve, na sve ljude i situacije s kojima se susrećemo, a koje vidimo u Isusu. U osjećajima Kristova srca pronalazimo način za prevladavanje unutarnjih podjela koje prijetе stabilnosti ljudske ljubavi. Ako, osim slijeđenja primjera i riječi našega Gospodina, nastojimo osjećati se kao i on, naći ćemo jednostavnost i sreću za kojima je pisar čeznuo.

Važnost unutrašnjeg svijeta

Katekizam Katoličke crkve govori nam da su naši osjećaji (ili „strasti“, kako ih ponekad nazivaju) „prirodne sastavnice ljudske psihe; oni čine prolaz i osiguravaju vezu između života osjetila i života duha.“ [2] Osjećaji ili emocije dio su svačijeg

života, pa su stoga bili i dio Kristova života. Znamo da je Isus plakao na grobu svog prijatelja Lazara (usp. Iv 11,35) i da je snažno reagirao ugledavši mjenjače koji su jeruzalemski hram pretvorili u tržnicu (usp. Iv 2,13-17). Također vidimo kako je bio ispunjen radošću kad su oni jednostavna srca prihvatili Evanđelje (usp. Mt 11,25).

Da bismo bolje razumjeli svijet svoje afektivnosti i osjećaja, prvo moramo razlikovati svoje postupke i svoje osjećaje ili strasti. Drugim riječima, ono što radimo i ono što nam se 'događa'. Kažemo da djelujemo kad nešto planiramo i radimo samoinicijativno; na primjer, kada odlučimo studirati ili posjetiti bolesnog prijatelja. Ali u drugim nas slučajevima može iznenaditi nepredvidiva reakcija na situaciju: bijes zbog riječi koje smatramo uvredljivima; tuga zbog neočekivane smrti voljene osobe; ili zavist za

nećim vrijednim što bismo željeli posjedovati. Te unutarnje reakcije koje se javljaju bez da smo ih odlučili pustiti nazivaju se osjećajima ili strastima.

Upravo zato što svoje osjećaje nismo odabrali mi sami, oni sami po sebi ne predstavljaju zaslugu ili grijeh. To, međutim, ne znači da su oni uvijek neutralni, budući da su „moralno kvalificirani u onoj mjeri u kojoj učinkovito koriste razum i volju.“ [3] Odnosno u mjeri u kojoj se za njima aktivno teži ili pristaje. Spontanost s kojom se javljaju u nama ne znači da su oni nevažni za kršćanski život. Zapravo je slučaj upravo suprotan: naši osjećaji i emocije uključuju preliminarnu prosudbu događaja koji ih je iznjedrio i sugerira daljnji postupak. I možemo ih postupno oblikovati da se sve potpunije prilagode onome što stvarno želimo.

Primjerice, kada smo suočeni s događajem koji nam se predstavlja kao dobar, može se pojaviti emocija poput radosti ili entuzijazma koja, pak, sugerira radnje poput pljeskanja ili približavanja osobi. Suprotno tome, kad se suočimo s događajem koji nam se predstavlja kao loš, može se pojaviti osjećaj bijesa ili tuge što, pak, sugerira radnje poput zamjeranja ili udaljavanja od nekoga. Prirodno, postoje trenuci kada situaciji ne treba pljeskati, unatoč činjenici da je preliminarna prosudba naših osjećaja pozitivna; ili će također biti trenutaka kada vidimo povredu gdje je nema, i bilo bi pogrešno reagirati s prijekorom. Stoga možemo reći da, kada naše emocije uključuju ispravni sud, one pomažu u našem kršćanskom životu, jer pomažu činiti ono što je dobro spontanije; za razliku od toga, kad naši osjećaji proizlaze iz krive prosudbe, oni su prepreka za činjenje onoga što je uistinu dobro.

Naravno, netko tko doživljava osjećaje temeljene na pogrešnoj percepciji stvarnosti i dalje može dobro djelovati, snažno se opirući tom osjećaju. Ali ne možemo cijeli život ići uzbrdo, neprestano se boreći protiv napada loših osjećaja, radeći ono što ne želimo ili uvijek odbijajući ono prema čemu nas naše emocije naginju. Trajna borba protiv vlastitih osjećaja lako može dovesti do malodušja ili iscrpljenosti. Ako ne uspijemo educirati ovaj naš unutarnji svijet, na kraju će biti teško razlučiti što je dobro od onoga što je loše, jer je um zatamnjen i postaje lako prepustiti se osjećajima upravo onakvima kakvi se pojavljuju, bez da ih procijenimo.

Educiranje naših osjećaja

„Obrazovati znači uvesti osobu u život, a veličina života je pokretanje procesa. Učiti mlade ljude da pokreću procese i da ne zauzimaju

prostor!“ [4] Tako je svojedobno Papa odgovorio učitelju na sastanku s obrazovnom zajednicom škole. Ova se preporuka odnosi i na formiranje naših osjećaja, koje nije usmjereno samo na kontrolu loših osjećaja ili blokiranje određenog ponašanja, već na oblikovanje, malo po malo, svijeta naših emocija, tako da pokreti koji spontano nastaju u nama pomognu da ono što je dobro učinimo brzo i prirodno. Obrazovati svoje osjećaje znači započeti proces koji će nas dovesti do toga da bolje prihvatimo Božju milost, a time se poistovjetimo s Isusom. Postavljanje reda u našim osjećajima omogućuje nam da volimo činiti ono što je dobro - tako da se ono što 'želimo napraviti' gotovo uvijek podudara s onim što godi Bogu.

Da bismo educirali svoje osjećaje moramo ih razumjeti i znati zašto se javljaju. Stvoreni smo s prirodnom sklonošću prema onome što je dobro

za nas: instinkt za preživljavanjem, seksualna sklonost, želja za znanjem, potreba za radom i prijateljima, razumna potreba za priznanjem i poštovanjem od strane onih oko nas, potraga za transcendentnim smislom život... Sve ove prirodne sklonosti poput su sile koja izvire iz nas u potrazi za onim što uistinu trebamo. Kada su te tendencije zadovoljene, stvara se pozitivna unutarnja rezonancija, što je osjećaj radosti, zahvalnosti ili spokoja. Ali kad su one frustrirane, može se pojaviti negativan osjećaj bijesa, zbunjenosti ili pesimizma.

Međutim, postoje dva čimbenika koji iskrivljuju svijet naših osjećaja i ometaju skladno funkcioniranje naše duše. Prva je poremećaj koji je grijeh stvorio u našim tendencijama. Krist je za nas izborio milost opravdanja koja nam vraća Božje prijateljstvo, ali naše su želje i dalje podložne neredu i treba ih malo po malo ispravljati.

Drugi se čimbenik razlikuje od jedne osobe do druge, ovisno o stečenom obrazovanju, socijalnom okruženju i osobnim grijesima - što sve s vremenom može deformirati naše tendencije. Da bismo ispravili ovaj poremećaj i spriječili pojavu štetnih osjećaja, moramo voditi najdublji sloj svoje osobnosti i poredati ga prema onome što je uistinu dobro. A to se postiže vrlinama.

Što su vrline

Početak 14. stoljeća Giotto je naslikao freske u unutrašnjosti kapele u Padovi koje se danas smatra jednim od najvažnijih svjetskih umjetničkih djela. Na bočnim stranama svaka slika prikazuje scenu iz Isusova i Marijina života, od Navještenja do Uzašašća. Svi se oni konvergiraju na stražnjem zidu, koji predstavlja kraj vremena i prizor Posljednjeg suda, s blaženicima s Kristove desne strane, a osuđenima s

njegove lijeve strane. Uz to, bočni zidovi u donjem dijelu, području najbližem gledatelju, imaju dvije serije od sedam slika koje ne prikazuju strogo govoreći povijest spasenja, već personifikaciju sedam vrlina i sedam poroka. U ovom nizu slika, pronađenih s obje strane našega Gospodina u veličanstvu, čini se da je umjetnik želio predstaviti našu ljudsku suradnju u božanskoj povijesti: našu sposobnost da olakšamo ili ometamo djelo milosti.

Kao što je jednom rekao sveti Josemaría, postoji mnogo ljudi koji „možda nisu imali priliku slušati Božje riječi ili su ih zaboravili. Ipak, njihova su ljudska raspoloženja čestita, odana, suosjećajna i iskrena. Išao bih toliko daleko da bih rekao da je svatko tko posjeduje takve osobine spreman biti velikodušan s Bogom, jer ljudske vrline predstavljaju temelj nadnaravnih vrlina.“ [5]

Ali koje su vrline? Je li to nešto što možemo posjedovati, kao kad držimo nešto u ruci, nosimo odijelo ili obuvamo cipele? Da, u određenom smislu. Naš intelekt i volja, koji su duhovne sposobnosti, a također i naši osjetljivi apetiti imaju sposobnost posjedovanja. Iako nisu materijalni predmeti, to su osobine koje se, kad se posjeduju na stabilan način, nazivaju dobrim navikama ili vrlinama. Te se osobine ne vide poput oblika i boja, ali njihova se prisutnost lako uočava kod osobe. Primjerice, matematičar s lakoćom vrši operacije i proračune koje osoba koja nije studirala matematiku ne može niti započeti. Matematičar posjeduje mnoštvo znanja koje je intelektualna vrlina. Umjerena osoba, da uzmemo drugi primjer, jede i pije ono što je razumno bez velikih napora jer ona „posjeduje“ moralnu vrlinu umjerenosti. Tko nema tu naviku, moći će se ograničiti na ono što je razumno samo uz

poteškoće i znatan napor; za razliku od toga, onaj tko ima porok koji se protivi umjerenosti, porok proždrljivosti, lako će se navesti da jede više nego što je potrebno.

Moralne vrline imaju tri temeljne dimenzije. Prva je intelektualna: budući da vrline moraju regulirati reakciju, potrebno je znanje o načinu života onome koji teži slijediti Krista. Krepost siromaštva, na primjer, pretpostavlja znanje o ulozi koju materijalna dobra imaju u životu kršćanina. Druga dimenzija vrlina je njihova afektivna priroda: uvode se u tendencije usmjerene prema svakom konkretnom dobru, modificirajući ih malo po malo i pomažući da se njihovo spontano kretanje prilagodi kršćanskom načinu života. To se postiže ponavljanjem djela koja su slobodna - u skladu s onim što je kreposno - i izvedena upravo zato što su dobra. Djela koja se čine dobra, ali koja se

čine iz straha, pogodnosti ili iz drugih razloga koji nisu povezani s dobrim, neće pomoći da ljudske tendencije postanu kreposne, jer neće oblikovati našu afektivnost. Treća dimenzija ljudskih vrlina jest ta da one stvaraju predispoziciju za dobro: vrli ljudi imaju posebnu sposobnost i spretnost za razlikovanje dobra od zla, čak i u složenim ili nepredviđenim situacijama.

Vrline nas oslobađaju

Predstavljajući se kao Dobri pastir, slika koja je kod njegovih slušatelja evocirala dolazak Mesije koji će spasiti svoj narod, Isus kaže: Ja dođoh da život imaju, u izobilju da ga imaju. (Iv 10,10). Ovaj obilni i puni život daje nam Božja milost, potkrijepljena našom žudnjom da otkrijemo i učinimo ono što je dobro. Stoga nas posjedovanje ovih navika čini slobodnijima; malo po malo čini

nas fleksibilnijim osobama koje mogu lakše otkriti kako činiti dobro u vrlo različitim situacijama. Vrline nas oslobađaju jer nam omogućuju da bираmo između različitih dobara koja su nam predstavljena. Nasuprot tome, poroci su kruti jer generiraju automatske reakcije kojih se teško odreći.

Poistovjećivanje s Kristom, prema kojem nas vodi Duh Sveti, podrazumijeva stjecanje i učvršćivanje vrlina koje je Isus učio: i teoloških i moralnih. Samo smo potomje, koji uređuju unutarnji svijet naših osjećaja, smatrali tako važnima za kršćanski život. Međutim izvor i pokretačka snaga svih ovih vrlina je dobročinstvo. Bez dobročinstva, sve drugo bilo bi shvaćeno kao uteg koji tlači našu slobodu. Kad iskreno želimo živjeti za Očevu slavu kao što je to činio Krist, tada ljubav nježno vodi naš izbor tako da postajemo sve sličniji Kristu. Zapovijed kojom je

Isus odgovorio na pitanje pisca - voljeti Boga svim srcem i svom snagom - daleko je od svake prisilne poslušnosti. Bogu su potrebna djeca koja su željna poduzeti radosnu misiju, jer su njihovi osjećaji u skladu s Kristovim.

Ángel Rodríguez Luño

(1) Franjo, *Angelus*, 25. listopada 2020.

(2) *Katekizam Katoličke Crkve*, no. 1764.

(3) *Katekizam Katoličke Crkve*, no. 1767.

(4) Franjo, *Obraćanje*, 6. travnja 2019.

(5) Sveti Josemaria, *Prijatelji Božji*, no. 74.

.....

pdf | document generated
automatically from [https://
dev.opusdei.org/hr-hr/article/vrlo-
ljudski-vrlo-bozanski-iii-s-kristovim-
osjecajima/](https://dev.opusdei.org/hr-hr/article/vrlo-ljudski-vrlo-bozanski-iii-s-kristovim-osjecajima/) (7.08.2025.)